

potrebná omnoho intenzívnejšia, operatívnejšia účasť rodičov na každodennom živote školy a na jej riadení.

Aj keď podnety na potrebu väčšej samostatnosti učiteľov a škôl prišli aj z radov učiteľov zdola, decentralizácia riadenia školstva, podpora a posilnenie autonómnosti učiteľov a škôl, uznanie domovského práva pre alternatívnosť, potreba adaptácie centrálny projektovaného obsahu k vlastným pomeroch učiteľa viac je presadzovaná zhora z centrálnych orgánov školstva. Preto je otázne, či každý škola uvíta tieto možnosti, a či bude schopná a ochotná tieto zámery realizovať. Musíme si uvedomiť, že učiteľské generácie, ktoré dnes na školách pôsobia, neboli pripravení na samostatnosť školy na existenciu alternatívnych učebných plánov, učebných osnov, dokonca alternatívnych škôl. Dnes nám preto robí problémy zľadiť centrálny navrhnuté opatrenia s možnosťou a tempom ich realizácie. Domnievam sa, že aj tejto otázke bude potrebné v nasledujúcom období venovať zvýšenú pozornosť.

Pedagogické iniciatívy a jejich možná úloha v procese školskej reformy

Jindřich Kitzberger

Tak ako pedagogická verejnosť často požaduje tzv. "zprůhlednění" MŠMT a ďalších inštitúcií, tak i obráteně tato veřejnost by podle mého názoru měla být "zprůhledněna", zvláště vystupuje-li tak velmi často v projevech všech lidí, kteří hovoří na téma školství. "Pedagogická veřejnost" má mnoho tváří a převleků, zaujímá nejrůznější názory, postoje a stanoviska - k většině problémů i zcela kontroverzní. Tyto názory a stanoviska se mění podle záměrů a postojů toho, kdo se "pedagogickou veřejností" zrovna ohání. Téměř každý názor na školskou problematiku lze podepřít určitým počtem hlasů z řad pedagogické veřejnosti. Proto je podle mého názoru potřeba: 1/ používat velmi opatrně pojmu pedagogická veřejnost, zvláště v souvislosti s jejími názory, 2/ snažit se o určitou čitelnost nositelů těchto názorů, 3/ **zbavit se představ, že názor většiny je vždy kvalitnější než názor menšiny a že o zásadních krocích školské reformy je možné hlasovat.**

Jistě se všichni shodneme na tom - alespoň od listopadu 1989 jsem se s jiným názorem nesešel - že učitel musí být rozhodujícím činitelem v procesu změn, které naše školství čekají. Plánuje-li se dnes školská reforma, mělo by být také alespoň zhruba naznačeno, jak se učitel tímto rozhodujícím činitelem stane. Tyto mechanismy nevzniknou ovšem samy - musí být budovány z mnoha různých stran - ze strany učitelů, orgánů státní školské správy, výzkumu atd. Zatímco orgánům státní školské správy stačí k naplňování této činnosti jejich správní aparát, jsem přesvědčen, že učitelé budou k těmto potřebám své profesní svazy, iniciativy, hnutí, skupiny.....

Tyto organizace začaly vznikat v listopadu 1989 převážně jako občanská fóra na školách. Většina z nich působí v nějaké formě až dodnes. Dnešní pedagogické iniciativy /ať už sdružené v Pedagogické unii či nikoli/ se zabývají především školskou politikou v nejširším slova smyslu /ať už na celorepublikové nebo regionální úrovni/. Jejich významným úkolem např. bylo a je ovlivňovat personální obsazování vedoucích míst, podílet se na připomínkování legislativních předpisů apod. Tyto činnosti budou nepochybně vykonávat i v budoucnu.

Ale mají-li se tyto učitelské organizace výrazně podílet na plánované reformě našeho školství, musí plnit ještě jinou úlohu a především pracovat i jiným způsobem. Jedním z ústředních momentů reformy je podle mého názoru změna způsobu vyučování a změna komunikace mezi jednotlivými subjekty ve výchovně vzdělávacím procesu. Tyto změny nejdou detailně naplánovat a nařídít. Mohou v nich ale myslím sehrát rozhodující roli právě iniciativní skupiny či myšlenkové proudy, kterým by určitá profesní organizace pomohla jejich názory rozšířit a uplatnit.

Pedagogická unie vznikla v květnu 1990 jako přímý pokračovatel činnosti občanských fór pedagogů z potřeby spojit síly většího počtu iniciativ a sdružení a koordinovat jejich činnost při řešení společných problémů. Těmi hlavními problémy se od počátku jevílo: 1/ Vybudování určitých pevných a stálých mostů mezi orgány státní školské správy /MŠMT/ a pedagogy ve školách, mosty, na nichž by platila určitá pevná pravidla provozu /písemně zakotvená/ a tento provoz by nebyl pouze náhodným chaotickým pobíháním, závislým na momentální náladě odpovědných činitelů, ale pravidelným vyměňováním informací a zkušeností, sdělováním plánů a záměrů. Tento úkol se zatím příliš nedaří plnit, místo mostů jsou zde spíše jakési provazové žebříky, rozkomíhávané projevy pana ministra.

2/ Ovlivnění zásadních legislativních předpisů a dalších významných opatření ve školství. Ovlivňovat by bylo nejlépe právě prostřednictvím zmíněných mostů, ale bylo bohužel potřeba ubírat se především jinými cestami. Většinu sil odčerpalo schvalování Zákona o státní správě a samosprávě ve školství a jeho realizace. Při tvorbě tohoto zákona, ostatně, myslím sehrála Pedagogická unie velmi pozitivní roli a významným způsobem též komunikovala s poslanci ČNR. Ale vše souvisí s bodem 1. Dokud se zástupci pedagogických iniciativ budou muset pracně vnučovat k jednáním, těžce hledat cesty ke sdělení svých názorů, pouze připomínkovat již hotové dokumenty, do té doby bude tato činnost nesmírně vysilující a neefektivní.

Rád bych ještě vyvrátil dva často se objevující omyly v souvislosti s Pedagogickou unií. Především ten, že Pedagogická unie si činí nárok na zastupování pedagogické veřejnosti. Zastupuje pouze své členy /resp. členská sdružení/ a ta zase pouze své individuální členy. PU ani žádná její členská sdružení neusilují o masovost členství, jen stěží budou někdy sdružovat statisíce pedagogů, ale pouze určitý omezený okruh těch, kteří budou ochotni zcela zdarma, bez zřejmých výhod poskytnout své tvůrčí a organizační schopnosti, zkušenosti a nápady a volný čas na zlepšení situace v našem školství. Požadavky a názory, které PU sděluje na adresu odpovědných orgánů by pak ovšem neměly být odmítány či zlehčovány poukazováním na malý počet členů ve srovnání se statisícovou masou pedagogů. Takové srovnání je nelogické. **Rozhodující musí být kvalita sdělovaného názoru.** Bude-li vedle PU existovat jakákoli podobná organizace, je nutné brát její názory stejně vážně. Opět zde vidím souvislost se stanovením určitých pravidel a zásad komunikace orgánů státní školské správy /a jejich představitelů/ a pedagogickou veřejností.

Druhým omylem je chápání PU jako jakési jednotné organizace. Pojem PU obsahuje v současné době 20 samostatných iniciativ. PU má pouze kolektivní členství a její Rada je vlastně jakýmsi parlamentem jejích členských sdružení. Jednotlivec je tedy členem PU jaksi zprostředkovaně, přes členství ve "své" asociaci. Rada PU se zabývá pouze společnými a všeobecnými problémy a nezasahuje do záležitostí jednotlivých asociací. Bylo by velmi užitečné, kdyby takové Rady pracovaly např. na okresní úrovni.

O tomto současném modelu profesní organizace učitelů je samozřejmě třeba polemizovat, přetvářet jej a zdokonalovat či zcela nahradit.